9rդ ՏԱՐԻ — ՇԱԲԱԹ 20 ՅՈՒԼԻՍ 1896 — Թիւ 23

20 Փարա

Նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել
ԱՌ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ
ԾԱՂԻԿ Շաբաթաթերթի
Կ. Պոլիս, Էսկի Զապթիէ փողոց թիւ 61
ՆՇԱՆ Կ. ՊԷՐԲԷՐԵԱՆԻ տպարանը

درعليه‌ده اسكى ضبطيه سوقاغنده نومرو ٦١
(نشان بربريان مطبعه‌سى)

Direction du Journal ZAHIK
Constantinople rue Eski Zaptiè No. 61
chez M. NICHAN BERBÉRIAN

ԾԱՂԻԿ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Ազգային, Քաղաքական, Գիտական եւ Գրական

20 Փարա

ԱՌԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ	համար	տարեկան	20 ղրուշ
Գաւառներու	»	տարեկան	30 »
Օտար երկիրներու	»	»	8 ֆրանք

Թղթատարութեան ծախքը Ծաղիկի վարչութեան կը պատկանի։

Տնօրէնութեան ուղղուած գրութիւնք եւ չեն արուիր։

Ազգերը կամ բերանացի եւ կամ Նամակով կը տակարկուին։

ՄԵԿԵՆԱՍ

Դրքի մը առաջին էջերուն վրայ փայլելու հմայքէն շատ քիչեր կը չլանան հիմա և դպրութիւններ քաջալերելու այս հին ձեւը իբրև շատ հին դրութիւն մը կը նկատեն՝ որ վաղուց իր գոյութեան իրաւունքը կորուսած է։

Բայց Մեկենասի ձեռնտուութիւնը այն լաւագոյն միջոցն է, որ դպրութեանց կեանքը կ'երկարէ, գրական մարդերը երևան կը բերէ և անոնց մտքին արտադրութիւններով կը լուսաւորուին մարդիկ։

Անոր ընծայած նպաստն ոչ միայն նուէր մ'է առ հեղինակն կամ թարգմանիչն, այլ տուրք մ'է առ իւրնմաններ։ Քանի որ մեր մէջ գրականութիւնը ապրուստի միջոց մը չէ դեռ, չունինք այնպիսի հեղինակներ՝ որոնց գործերը բիւրաւորներով սպառին. ուրեմն Մեկենասին գոյութիւնը անհրաժեշտ է։

Պէտք չէ ըլլան անշուշտ դասատուն, խմբագիրն, հեղինակն ոսկիէ հորթ պաշտող արարածներ, բայց մարդկային ընկերութեան մէջ իրենց արժանի դիրքը պահպանելու համար պէտք չէ ստորնացուցիչներ կրեն, այլ փոքր ի շատէ նիւթապէս անկախ ըլլան հանրութեան մէջ։

Բայց Մեկենասի այս առատաձեռնութիւնը շատ քիչերու սահմանուած է. և բուն նախկին նշանակութեամբ լոկ Վիրգիլներ կամ Որատներ չպիտի փնտռենք անոնց քնարները թրթռացնելու համար. գրական ոսկեդար մը շնչելու բաւական ախորժը չենք զգար առ այժմ և միայն կը փափաքինք որ գրատունները դիզուած բայց օգտակար գրքերը տարածուին մեր ժողովրդեան ամէն խաւերուն մէջ. ասոր իբրև միջոց դպրոցական գրադարանները պէտք է ճոխացնել նոյն կարևոր գրքերով, ի հարկին նուէրներ ընելով նոյն գրադարաններուն, այսպէս զուրկ չպահելու համար մանուկները մեր մտաւորական շարժումէն և միանգամայն անոնց զարգացումը ամուր խարսխի վրայ դնելու։

Այս կերպով հեղինակները կը քաջալերուին նորանոր երկերով օժտելու գրականութեան և ընթերցասիրութեան ոգին կը զօրանայ մեր մէջ։

Գաղափարաց այս կարգով, կ'առաջարկենք նոյնպէս իրենց օգտակար ընթերցումներ, լրագիրներն ու հանդէսներն որոնք մասնաւորներու կողմէ նուիրուելով պէտք է մուտ գտնեն մեր ամէն կարգի դպրոցներն։ Զոր օրինակ ինչու Մասիսը, իբրեւ կրօնական խնամեալ յօդուածներու ամփոփում մը, ՀԱՅ ամէն դպրոցական գրադարանի մէջ։

* * *

Կը յիշեմ թէ ասկէ երբ 6-7 ամիսներ առաջ բարեկամ մը խորհրդարար ինձ հաղորդեց.

— Լրագիր պիտի հրատարակեմ, ժան լրագիր մը, որ ամէն գիւղերու մէջ կարենայ մտնել. ընթերցասիրութիւնը տարածել կուզեմ իմովսանն։

Եւ երբ ես, առանց օրագրող մը ըլլալու թէև, այդ լրագրական ձեռնարկին դժուարութիւնները, նրբութիւնները իրեն պարզելով՝ կը յորդորէի զինքը՝ որ հրաժարի իր այդ փափաքէն, գիտնալով թէ իրմէ կարողագոյններն իսկ գրական ասպարէզէն տեղի տալու հարկին առջեւ գտնուած են, աւելցուց.

— Ի՞նչ կըսէք. կը կարծէ՞ք որ այսպիսի ձեռնարկ մը այսքան դիւրագին պայմաններով չունենայ շատ մը օժանդակներ՝ որոնք գիւղերու և քաղաքներու մէջ ծաւալեն զայն. նոյն իսկ կը յուսամ ունենալ Մեկենասներ՝ որ ընթերցասիրութիւնը ծաւալելու համար իմ թերթէս նուիրեն կրթական և այլ հաստատութեանց։

Հասկցայ թէ իմ պատճառաբանեալ յոռետեսութիւնս չարաչար կը յաղթահարուի անոր հաստատ որոշումէն. ուստի ամէն յաջողութիւն մաղթելով բաժնուեցայ իրմէ։

Ու այդ օրերէն քիչ օր վերջ հրատարակուեցաւ ԾԱՂԻԿ, Գարթալեան խմբագրութեամբ։

Բայց ո՞ւր են այն Մեկենասներ՝ որոնք իրենց նպաստներով պիտի մտցնէին Ծաղիկը գիւղական խորշեր. ո՜հ, ամէն մարդկային երազներ շատ տարբեր են թուաբանական պայծառ և իրական հաշիւներէ։

Բայց Գարթալեան էֆէնտի իր յոյսը դրած էր միջին դասակարգին վրայ՝ որ 20 կամ 30 դահեկան կը բանայ վճարել իր ձեռնարկը քաջալերելու և միանգամայն իր երազը իրականացնելու համար. սակայն նիւթական այս ընդհանուր անձկութեան առջև ի՞նչպէս կարելի էր համարձակիլ յորդորելու՝ որ այդ դասակարգը օժանդակէ իր լրագրական ձեռնարկին. թերևս իր նպատակին համակրելով հանդերձ գոչէր իրեն. Նպաստելով նպաստելոց՝ կրօտացանք մենք նպաստի։

Ի սրտէ փափաքելով ժողովրդեան նիւթական բարեկեցութեան, միևնոյն ատեն կը յուսամ թէ հանրութիւնը իր մէջէն շուտով կ'ընծայէ այնպիսիներ որոնք կը նուիրեն գիւղի կամ քաղաքի դպրոցին՝ այս կամ այն գիրքը, այս կամ այն թերթը։

Ս. Գ.

ՏԱՆՏԵՐԸ ԻՆՁՈ՞Ի ԿՂՊԵՐ Է

Առ Ց. Ալփիար

Ձեր Օբօրանաքսով Արեւելքի առաջին էջը զարդարուիլը խմբագրութեան ճաշակը կը յայտնէ և այս մասին շնորհաւորութեան արժանի է անշուշտ։

Կ'արժէ շնորհաւորել նաև զՁեզ որ այդ տեսակ օբօրանաքսներու վրայ Ձեր գրական համբաւը չինեցիք։

Բայց կարելի՞ է արդեօք փոքրիկ բացատրութիւն մ'ուզել Ձեր այդ գրութեան մէկ կէտին համար՝ որ կարծեմ քիչ մը շփոթ մնացած էր։

Կը գրէք թէ դրան կոճակը այս կողմը այն կողմը, դէպ ի վեր, դէպ ի վար դարձուցիք և դուռը չի բացուեցաւ։

Մեզի զարմանք պատճառեց այդ բանը. չէ՞ մի որ սենեկի մը դուռը [չի բացուելու համար կղպուած ըլլալու է եւ քանի որ դուռ կղպած չէիք՝ զՁեզ հիւրընկալող տան տէրը ի՞նչ պատճառ ունէր Ձեր պառկած սենեկին վրայէն դուռը կղպելու։

Կը տեսնէք ահա թէ բաւական շփոթ կէտ մ'է այս, և պէտք էր ասոր բացատրութիւն տալ. է՛հ, ուրիշ խընդիր է թէ Ձեր գործին չի գար ասոր պատճառը ըսել։

Երբ հարցուի թէ « Ալփիար ի՞նչ գրած էր Արեւելքի մէջ », ընթերցողները ի՞նչ ստիպուած են պատասխանել, գիտէք։ Ահաւասիկ։

« Ալփիար իր բարեկամներէն մէկուն տունը հիւր է մնացեր և տանտէրը հարկ դատեր է պառկած սենեկին վրայէն կղպել. գիշերը Ալփիար կ'արթընայ պէտքով մը՝ զոր դպրոցականները մատներին վեր առնելով կը հասկցնեն վարժապետին. կը փորձէ սենեակէն դուրս ելլել, բայց վրայէն կղպուած ըլլալուն համար չի յաջողիր և կ'արտադրէ օբօրանաքսի յօդուած մը, որ երեւցաւ Արեւելք քաղաքական և ազգային օրագրին 3723րդ թուոյն առաջին էջին ճիշդ մէջտեղը։ »

Մաղթենք որ Ալփիար անունը շարունակէ տանկ օբօրանաքսներու տակ երևիլ։

Ց. Ս. ՀԱՋԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԱՆԿԻՒՆ ՄԸ

Անցեալ չորեքշաբթի, ճշմարտապէս հաճոյալի օր մը անցուցինք Գանտիլլիի բարձանց վրայ։ Տեղւոյն Թաղական խորհրդոյ հրաւիրանօք ներկայ գտնուեցանք տարեկան հըրապարակային հարցաքննութեան, որ նոյն օրը կատարուեցաւ պարզ ու սիրուն հանդէսով մը, գիւղին եկեղեցւոյն մէջ, ի ներկայութեան երկսեռ ընտրելագոյն բազմութեան մը։

Նախ համառօտ տեղեկագիր մը կարդաց գիւղին նորեկ դասատիարակը, Պ. Թագուոր Ֆէրմանեան, որ պարզելէ յետոյ վարժարանին այժմու կացութիւնը, ըսաւ թէ ինք՝ իր վեցամսեայ պաշտօնավարութեան միջոցին մէջ՝ մեծ ճիգեր թափելու ստիպուած էր դպրոցին տխուր ու անկերպարան վիճակը կանոնաւորելու, թէ ուսանողք դպրոցական անհրաժեշտ պիտոյքներէ իսկ զրկուած էին մեծաւ մասամբ, թէ հարկ էր որ ծնողք՝ ալ մէկդի թողած իրենց անտարբերութիւնը՝ ճշմարիտ գուրգուրանքով մը շրջապատեին դպրոցը, և այլն և այլն։ Յետոյ քննութիւններն սկսան, օրինակելի կանոնաւորութեամբ մը։ Աշակերտք, առաջնորդութեամբ իրենց դասատիարակին, հետզհետէ ներկայացան մեզ և կատարեալ արթնութեամբ պատասխանեցին իրենց ուղղուած հարցումներուն, մանաւանդ հայերէնի, թուքերէնի, ֆրանսերէնի և թուագիտութեան մէջ։ Զարմանքով խառն հիացում մը ունեցանք այդքան ուշիմութիւն ու աշխատութիւն տեսնելով ուսանողաց վրայ։ Տեսնելու բան էր նաև այն խորունկ ուշադրութիւնը ծնողաց, որոնք, թերևս առաջին անգամ քննութեան դաղափարէն հետաքրքրուած, գլխու շարժումներով և ուրախութեան ժպիտներով ցոյց կուտային այն ներքին գոհունակութիւնը, զոր կը զգային իրենց զաւակաց յառաջդիմութեան ի տես։

Մենք ալ ճշմարիտ ուրախութիւն մը կը զգայինք, ներկայ արդիւնքը դիտելով. այդպիսի մոռցուած անկիւն մը, ուր խղճամիտ մշակ մը երբէք չէր եկած իր աշխատութեան սերմերը պտղաւորել, կը հանդիպէինք անձնուէր դաստիարակի մը, որ իր համեստ միջոցներովն իսկ յաջողած էր ներկայել մեզ սիրուն ու բեղուն արտ մը, անուշահոտ ծաղիկներով ու արգասաւոր տունկերով լեցուն։

Քննութիւնն աւարտելէն յետոյ, տեղւոյն երիտասարդութիւնը պատուասիրեց մեզ արժանավայել կերպով, ու իրիկուան մօտ մեկնեցանք անկէ, մեր խնդակցութիւնները յայտնելով տեղւոյն Թաղ. Խորհրդոյն, Պ. Թագուոր Ֆէրմանեանի և այն ժրաջան երիտասարդութեան, որ այնքան մեծ հոգածութիւն ցոյց կուտայ իր պզտիկ վարժոցին ու վարժապետին նկատմամբ։

Գ.

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԴԷՄՔ ՄԸ

Ամրան բարկ արեւը դադրած էր տապախարշաճառագայթներ արձակելէ։ Հովերու ամէն մէկ սոյլին ծառերէ դեղնած տերեւներ կ'թափթփէին գետնի վրայ, օդին մէջ տարուբերուելով։ Գարդմանի երկիրը, ոռնալով դէպի կուր կը վազէին ճէկիր, Շէմքուր և կէնճէ գետերու ջուրերն։ Ուխտաւորներու փոքրաթիւ խումբ մը, իրենց գլուխն ունենալով Տուայեցի Յովհաննէս ճգնաւորը, կ'անցնէր կ'երթար դերբուկ ճամբաներէ։ Երուսաղէմի սուրբ վայրերուն կարօտը ոգեւորած էր զիրենք այն նուիրական իմացքով, որ նախկին երկիւղած ուխտաւորներուն մէջ պաշտօնի մէկ մասը կը կազմէր։ Փրկչին քարոզած վայրերը տեսնել անոր գերեզմանին երկրպագել և համբուրել այն փոշիները, որոնք Յիսուսի ոտքերուն հետքն ունէին, ասիկայ էր անոնց միակ ըղձանքը, անոնց երազանքին տեսլականը։

* * *

Աստուծոյ ողորմութեանը շնորհիւ Տուայեցին յաջորդաբար քահանայ, վարդապետ ու արքեպիսկոպոս եղած էր. «Գարդմանայ եւ ուրիշ բերդերու և գաւառներու» (Վարդան պատմիչ էջ 154—155)։ Աղերեկ մազերով ծերունի մը, վեհաշուք ու պատկառելի. որուն սըրբասուն կեանքն ու ճգնաւորական խրատամբերութիւնը նոր հրապոյր մը կ'աւելցնէին այն լայն ճակտին, ուր կընճռոտ խորշումներն, անխնայ, ակօսներ գծած էին։ Իր ճգնաւորի կենցաղը ա՛յնքան ուշագրաւ երկարաձիգ պահեցողութիւններովը, հրաշագործի լուսաշող պըսակը յօրինած էր իր գլխուն։ Տուայեցի՝ հակառակ իր յառաջացած տարիքին, կ'քալէր հովուական ցուպ մը ձեռքին մէջ բռնած։ Ամէն անգամ որ իր դողդոջ ոտները կթոտէին յոգնութենէն, աղօթքի մրմունջով մը իր թուլցած ջղերը կը զօրացնէր։ Եւ՝ սուրբ տեղերու հեռանկարը, ա՛յնքան ջինջ ու ա՛յնքան սուրբ՝ դրոշմուած իր հոգիին մէջ, զինքը կ'երիտասարդացնէր։ Այդ դժուարին ուղեւորութեան մէջ իր իշխերն ու տենչանքներն կեդրոնացած էին Երուսաղէմի վրայ. եւ հաւատաւորի մը տարտամ զգացումները երազներու անհատնում շարքեր կ'յօրինէին իր գանկին խորը։

Այդ ուխտաւորութիւնը կ'կատարուէր 1250 թուականի (*) աշունին։

* * *

Երուսաղէմ պարզուած էր անոնց աչքին առջեւ, անոր վեհաշուք երեւոյթը, եկեղեցիներով, վանքերով ու նըուիրական վայրերով, ծնրադրել տուաւ անոնց։ Սուրբ-քաղաքի դաղափարը քաղաքներուն Հսկայ-Քաղաքը չինեց զանի։ Հոգիով ու մարմինով ծնրադիր, աչքերին տնկած բարձունքներուն վրայ, դաշտերուն ու ապառաժներուն վրայ, միստիքականի մը խորհրդովը լցուած, կ'աղօթէին ու կ'արտասուէին։ Անձին անարժանութեան դաղափարը սոսկում կ'առթէր անոնց. « Մեղաւոր ոտներ, թերեւս, պղծէին այն սուրբ տեղուանքը, որոնց Քրիստոսի ոտներն հպած էին... »։ Երկար ատեն ծնրադրած քալեցին անոնք մինչեւ Երուսաղէմի պարիսպներուն տակ ու անկէ մինչեւ Քրիստոսի գերեզմանը, ուր սրտի ծայրապատար գոհունակութիւնը կ'նկարուէր, յայտնապէս, իրենց փոշոտած դէմքերուն վրայ։

Գոհ էին անոնք։ Երկար ու տաժանելի ճամբորդութենէ մը վերջ հասած էին իրենց նպատակին։ Հիմա, Պաղեստինի Երուսաղէմը ստուերներու մէջէն ցոյց կուտար անոնց աչքին՝ վերին Երուսաղէմը աւելի լայն ճառագայթումով, եւ աւելի խոր ու բարձր ներշնչումներով կ'զեղուր զիրենք։

Ալ համբուրած էին Քրիստոսի գերեզմանը։

* * *

Մեր ուխտաւորները երջանիկ օրեր անցուցին Երուսաղէմի մէջ ու շրջակաները։ Տուայեցին կ'այցելէր ամէն դիուխտաւորի բարեպաշտութեան հետ հետաքրքիրի մը նայուածքն ունէր։ Հողը, քարը, փայտը կ'համբուրէր. այդ հողին, քարին ու փայտին վրայ Յիսուսի մէկ հետքը փնտռելով։

Օր մը, Տուայեցի Բեթղեհեմի պարիսպներուն վրայ տեսաւ առաքեալներուն պատկերները, որոնց աչքերը փորուած էին, ամբարիշտ ձեռքերէ։ Տուայեցին սարսուռ զգաց. ելեկտրական հոսանուտին պէս զօրութիւն մը ցնցեց զինքը. տարօրինակ ու նոր երեւոյթ մը պարզելով անոր հանդէպ։ Ցունական եկեղեցիին մէջ պատկերապաշտութիւնը (iconolâtrie) յաղթանակած էր երկու երեք դարերէ ի վեր. « Մ՜հ, ինչո՞ւ կըսէր ինքն իրեն, Տուայեցի, լափլիզող կայծակ մը չայրեց այն ձեռքը, որ յանդգնեցաւ կրօնական յարգանքի առարկայ եղող այդ պատկերներուն աչերը բրել, եթէ ստուգիւ առաքեալները հրճուանք կ'զգային այդ նկարներէն... »

Տուայեցի չկրցաւ այլ եւս այդ պարիսպներուն մէջ ապրիլ ու նոյն օր Երուսաղէմ դարձաւ։ Օրն ամբողջ այդ տըխուր մտածութիւններով յոգնեցուց իր միտքը։ Դաղափարներ, կարծիքներ, կը դիպուէին շարունակ. հերքում, հա-

(*) Տարեգրութեան ոճով։

ՀԱՅՐԱՊԵՏ ԴԱՎԹՅԱՆ

Ամենամեծ հարգանքով ներկայացնում ենք Հայրապետ Դավթյանի ստեղծագործությունը։

Հայրապետ Դավթյանը ծնվել է 1900 թվականին Գորիսի գավառի Ներքին Հանդ գյուղում։ Ավարտել է գյուղական դպրոցը։ Աշխատել է գյուղատնտեսությունում։ Հրատարակել է գրքեր գյուղատնտեսության մասին։ Մահացել է 1937 թվականին։

Հայրապետ Դավթյանի գրքերը գրվել են գրաբարի ոճով։ Նրա գրքերը հրատարակվել են Գորիսում։ Նրա գրքերը գրվել են գրաբարի ոճով։ Նրա գրքերը հրատարակվել են Գորիսում։

Հայրապետ Դավթյանի

ԶՈՎՍՅՏՈՆ

Ս. ՊԱՍՆԵ

Ց. Մ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ԿՈՂՈՎՆԵՐ

ՅԻՈՏԻ ՊՈՊՈՎՍՅԱՆ

— 14 —

ՀԵՆՐԻՍՅԱՆ

— Ինչ ասեցի, Ս. Վասիլ, դու մեր դեմ ես գալիս։

Տիրոջ իր սարսափելի վրեժը։

* * *

— Հոգեվոր հայրեր, ինչպես տեսնում եք, ես ամբողջ գիշեր չեմ քնել։ Ինձ համար դժվարություն է ներկայանալ ձեզ։ Ես մեղավոր եմ։ Ես մեղավոր եմ։ Ես մեղավոր եմ։

— Ինչպես ասացի, Ս. Վասիլ, դու մեր դեմ ես գալիս։ Ինչպես ասացի, Ս. Վասիլ, դու մեր դեմ ես գալիս։ Ինչպես ասացի, Ս. Վասիլ, դու մեր դեմ ես գալիս։

— Հոգեվոր հայրեր, ինչպես տեսնում եք, ես ամբողջ գիշեր չեմ քնել։ Ինձ համար դժվարություն է ներկայանալ ձեզ։ Ես մեղավոր եմ։ Ես մեղավոր եմ։ Ես մեղավոր եմ

տար ապրանաց մաքսային գործառնութիւնները և անոնց համար խորհրդակցութիւններ պիտի կատարէ։

Օսմանեան պահականաւէ. — Սելանիկի կուսակալութեան Դրլրն Ալի պահականաւը, նահանգին ծովեզերեայ մէկ քանի մասերուն վրայ քննական պըտոյտ մը կատարելու համար ճամբայ ելեր է։

Երկաթուղիք. — Տարեգլխէն ի վեր Արեւելեան երկաթուղեաց վէ ցամսեայ հասոյթն է 5,342,952 ֆրանք։ Այս տարի անցեալ տարուան վրայ 242,414 ֆր. հասոյթի առաւելութիւն կայ։

Խոզակ. — Պրուսայէն կ'իմացնեն թէ այս տարի 1,350,000 քիլօ թաց խոզակ տարուած են տեղւոյն հրապարակը։

Աւազակութիւն. — Սինոպը Գարասուի կցող ճամբուն վրայ վինեալ հինգ աւազակներ կողոպտեր են կարգ մը շրջուն վերեզակներ եւ ճամբորդներ. դաշոյնով եւ հրացանով սպաններ են Եաղբեմը օղլու Սթավրի անուն յոյն վաճառական մը և Պոյապատի կողմերը փախեր են։

Սինոպի կառավարիչը, Պէքիր բաշա, ոստիկան զինուորներ ղրկեր է զանոնք ձերբակալելու համար։

Արկած. — Անցեալ օր, Բաշա Պաղչէի մէջ ցաւալի արկած մը պատահեցաւ։ Մոմի գործարանին քարտուղարը, Պ. Հէնրի Ուիլիամ, պտուղ ժողվելու համար ծառի մը վրայ ելած էր, բայց դժբաղդաբար կոխած ճիւղը կտրելով՝ վար ինկաւ և ծանրապէս վիրաւորուեցաւ գլխէն. հակառակ արուած անմիջական դարմաններուն՝ քանի մը ժամէն մեռաւ հէքը։

Դեսպանիք. — Երկուշաբթի, աւստրիական դեսպան Պառոն Ֆոն Բալիչէ Բ. Դուռն երթալով՝ Բարձր. Մեծ. Եպարքոսին և Արտաքին գործոց Վսեմ. Նախարարին հետ տեսակցեցաւ։

Հերքում. — Նայէ Ֆրայէ Բրեսի վիէննական թերթը կ'ըսէ թէ՝ անհիմն է այն լուրը թէ՝ երեք հարիւր հելլենացի աւազակներ Մանասթիրի և հարիւր երեսունի չափ ալ Սելանիկի նահանգին մէջ երեւցած ըլլան։

Դեսպանիք. — Պ. Գամպօն, ֆրանսական դեսպանը, որ Բարիզ պիտի ուղեւորէր, իր մեկնումը յետաձգեց։

Դիւնով մը. — Երկուշաբթի, Բերայի հանրատուններէն միոյն չորս աղջիկները Սալը Բազարի ծովու բաղնիքէն վերադարձնուն, կօշիկ ներկող գինովի մը հանդիպեցան, Աղջիկները գինովը ծաղրեցին և բագոսեանը բարկանալով չորսին ալ երեսները սեւ ներկեց։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց վարպետ ներկարարը։

Օսար մարտանաւէ. — Անգլիական մարտանաւ մը Պէրութի նաւահանգիստը ժամներ է, նաւը որ 30 թնդանօթ և 490 նաւաղ ունի, բարեր է օսմանեան բերդը։

Դատավարութիւն. — Ոճրագործ ատեանը տասն և հինգ տարուան տաժանակիր աշխատութեան դատապարտեց Միհրան անուն անձ մը, որ Սուլթան Համամի կողմը սպաննած էր Կարապետ անուն մարդ մը։

Օսար մարտանաւէ. — Ուրբաթ երեկոյ անգլիական դեսպանատան Տրահաս պահականաւը Քէօսթէնճէ ուղեւորեցաւ։

Ռէօճիկեանան դրութիւն. — Այս պատուական գիւղը մայրաքաղաքիս մէջ ալ սկսաւ իւր բարիքները շռայլել։ Երիտասարդ մը, որ երկու տարի առաջ ձեռքէն վիրաւորուած էր ատրճանակով, և այն ատեն թէև դարմանուած էր, սակայն վերջերս նորէն ցաւեր զգալով դիմած էր Տօք. Լարտիի։

Նշանաւոր վիրահատը՝ Սուլթանկէի բնական գիտութեանց ուսուցիչ Պ. Իզոառի ձեռամբ հանել տուաւ հիւանդին ձեռքին Ռէգնթկէնեան լուսանկարը, ուր ակնուեցաւ որ միջատին մօտ և ուրիշ տեղ մը կտոր դնտակներ կային։ Վիրաբուժական գործողութիւն կատարուելով փոքրիկ կտորները հանուեցան։

Նաւիր բաշա. — Անատոլուի նահանգապետ քնիչ բաշան, որ Սըվազ կը գըտնուէր, Մարթիայի ճամբով Խարբերդ ուղեւորեր է։

Փոթորիկ — Յուլիս 9 ին, Սէլանիկի մէջ սաստիկ փոթորիկ մը ծագեր է, որուն յաջորդեր է հեղեղման անձրև մը, գոյացած հեղեղները բաւական վնասներ հասուցեր են գիւղերուն։

Թղթադրամ. — Պաշտօնապէս բացարձակ կը հերքուի այն զրոյցը թէ կայս. կառավարութիւնը թղթադրամ պիտի հանէ։

Դեսպանիք. — Պ. Նէլիւտօֆ, ռուսական դեսպանը, որ Ռուսիա կը գտնուի, եւրոպական օգոստոս 10 ին մայրաքաղաքս պիտի վերադառնայ։

Եալովայի դէպքը. — Եալովայի դէպքին դիւցազներէն չորսը՝ Գանտէրէի կողմը փախած ըլլալով՝ Իզմիրի հրամանատար Սաատէթին բաշա զանոնք գոմի մը մէջ պաշարեր է. աւազակները անձնատուր ըլլալ չուզելով ընդհարում մը տեղի ունեցեր է, ուր չորս հելլենացի ելուզակներէն մին սպաննուեր է իսկ միւսները ձերբակալուեր են։

Օսար պահականաւէ. — Գերմանական դեսպանատան պահականաւը Լորելէյ՝ չոգենաւային ընկերութեան մը պիտի ծախուի և անոր տեղ ուրիշ մարտանաւ մը պիտի ղրկուի։

Մեծ արկած. — Անցեալները, Տրապիզոնի շրջակայքը գտնուած Գապախոր գիւղին վրայ նայող լեռը տեղէն շարժելով՝ գիւղին հարիւր քսան տուներուն վրայ ինկեր է։ Կորսուած մարդոց և անասնոց թուոյն վրայ տակաւին տեղեկութիւն առնուած չէ։ Պաշտօնեաներ ղրկուեր են հոն արկածելոց ամէն տեսակ օգնութիւն ընելու համար։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Յուլիս 18 թուականով Բարձր. Մեծ Եպարքոսին ուղղեալ հեռագրեր ծանուցած են թէ Պրուսայի, Տրապիզոնի, Մուսուլի, Պիթլիսի, Տիարպէքիրի, Գոնեաի, Սըվազի, Ատանայի, Հալէպի, Էնկիւրիի, Վանայ, Երզրումի, Խարբերդի, Հալէպի և Տիարպէքիրի նահանգներուն մէջ ալ, ընորհիւ Վեհ. Սուլթանին, կատարեալ անդորրութիւն և ապահովութիւն կը տիրէ։

ՍԻՄՈՆ ԳԱԲԱՄԱՃԵԱՆ

ՓՆՋԻԿ. պատկերազարդ, նախապատրաստական տարի հայերէն արտասանութեանց։ Գին 3 ղրշ.

ՀԱՒԱՔԱԾՈՑ, մասն Ա. Գ. — տպագրութիւն, բարոյալից եւ հետաքրքրաշարժ բովանդակութիւն, մասնաւոր պատկերներով զարդարուած եւ ճոխացած շարադրութեանց նիւթերով։ Գին 5 ղրշ։

— Մասն Բ. — Բ. տպագրութիւն. պատկերազարդ, ճոխ պարունակութիւն։ Գին 7½ ղրշ։

ՆՈՐ ԲԱՌԱԳԻՐՔ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ. — Ամէն մարդու անհրաժեշտ, բառք 30,000։ Գին 15 ղրշ։

ՆԱՄԱԿԱՆԻ ԱՌՁԵՌՆ. — Նամակագրութեան արուեստին կատարեալ առաջնորդ մը։ Գին 7 ղրշ։

Կեդրոնատեղի Կ. Պոլիս, Հաճօբուլոխան, թիւ 20։

Ա Զ Դ

Հրդեհի և կենաց ապահովագրութեան ամենակենսական պէտքը զգացողներուն՝ ներկայիս կը յայտարարեմ թէ պատրաստ եմ իրենց ընդարձակ տեղեկութիւններ տալ։

Այս մասին մեծ հմտութիւն ունիմ և իմ պարկեշտութիւնս անտարակուսելի է. ըսեմ նաև թէ կրնամ նախապէս ո՛և է ընկերութենէ մը ապահովագրեալ բան մը, աւելի շահաւոր եղանակաւ մը, ուրիշ ընկերութենէ մը ապահովագրել։

Զիս տեսնել փափագողք դիմեն Ծաղիկի խմբագրատունը։

ՄԱՆՈՒԿ ԹՈՐԱՄԱՆԵԱՆ

ՓՈՐՁԱՌՈՒ ՀԱՄԱՐԱԿԱԼ ՄԸ

Երիտասարդ մը, որ տարիներով առեւտրական մեծ տան մը մէջ [illegible] փափաքի Այցելու Տուարաև [illegible] վարել Դասեր տալ խիստ դիւրամատչելի։ Խառնակ հաշ[illegible] ուղղել եւ կրկնատոմարի վերածել։

Պատուաւորութիւն եւ գաղտնապահութիւն երաշխաւորեալ։

Պայմանները խիստ դիւրամատչելի։

Դիմել Մեծ Շուկայ Այնաճըլար փողոց թիւ 16։

ԴԱՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ 1892 ԻՆ

Կը գտնի մասնաւորապէս հետեւեալ գործերով։

Ա. Կը յօրինէ և կը հրատարակէ դասագրքեր աղդ. վարժ. համար։

Բ. Կը հրատարակէ նաեւ ուրիշ հեղինակներու պատրաստած օգտակար գրքերը։

Գ. Կը կատարէ ամէն տեսակ տըպագրական և յարակից գործեր։

Դ. Կը հայթայթէ վարժարանաց համար պէտք եղած դասագրքերն ու դպրոցական պիտոյքը։

Ե. Պոլսոյ և Գաւառաց դպրոցներուն համար դպրոցական պաշտօնեայներ կը ղրկէ։

Զ. Իրրեւ յանձնակատար, կը ստանձնէ՝ կրթական, առեւտրական, անհատական, դատական և պաշտօնական գործեր։

Է. Կը կատարէ յանձնարարութիւններ՝ արտածելի և ներածելի ամէն տեսակ ապրանքներու վրայ։

ԻՐ ՍԿԶԲՈՒՆԲՆ Է

Ա. Լրոց օգտին մէջ փնտռել իր շահը։ Իր առաջին և գլխաւոր պայմանն է

ԿԱՆԽԻԿ ԳՈՐԾԵԼ։

Կանոնաւորութիւն, ճշդութիւն եւ արագութիւն

Երաշխաւորեալ։

ԿՐԹՈՒԹԻՒՆԸ

ՕՐՈՐՈՑԷՆ ՊԱՐՏԻ ՍԿՍԻԼ

—

Հեղինակ

ԻԵԻԱՆՈՒՀԻ Մ. ՌՈՒՍՈՎ.

—

Թարգմանիչ

ՎԱՐԴԱՆ Գ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Գաղիացի գրագէտ իշխանուհւոյ մը գործն եղող սոյն ընտիր գրքոյկը կը խօսի մանուկներու դաստիարակութեան վերաբերեալ կենսական սկզբունքներուն վրայ. թէ որ հասակին մէջ պէտք է կրթել մանուկը որպէս զի հիմնական ըլլայ անոր առնելիք կրթութիւնը, և թէ ինչ պայմաններու մէջ՝ որպէս զի բարի մարդ եւ կատարեալ քաղաքացի ըլլայ։ կը բացատրէ թէ մինչեւ ցարդ մանուկները կրթելու մասին ինչ սխալ քայլեր առնուած են, և թէ որոնք են այն ազողջ սկզբունքները որոնց համեմատ լէտք է կրթել զանոնք։

Ահա ամէն նոր հարս եւ նոր փեսաներու ճշմարիտ ուղեցոյցը եւ իմաստուն արհրդականը. ահա ամէն շրջանաւարտ երիտասարդներու եւ օրիորդներու տըրուելիք օգտակար պարգեւի գիրքը։

Մաքուր տպագրութիւն։ Գին թղթակազմին 5 և փառակազմին 8 դահեկան, Կեդրոնատեղին է Պալենց գրատունը։ Դաւառներէն ապստրոդք պէտք է դիմեն կա՛մ կեդրոնատեղին եւ կամ թարգմանչին ի Պայպլ Հաուզ։ Փոստայի ծախքն է մէկ դահեկան։

Արդոյ Հայ հասարակութիւնը չկարծէ թէ լրագրասպառութեան սկսելուս համար ուսուցչական ասպարէզը թողած եմ. ընդհակառակն, պիտի շարունակեմ դասեր տալ թէ՛ Հայ դպրոցականաց եւ թէ տուներու մէջ մասնաւոր դասեր առնողներուն։

Դաս առնել ուզողներուն կը յայտարարեմ թէ՝ ուսողութեան (mathématique) բոլոր ճիւղերը՝ կ'ուզէ խառն (mixte) ըլլայ կ'ուզէ զուտ (pure) կրնամ աւանդել մինչեւ համալսարանի բարձրագոյն աստիճան.

Իսկ Հայերէն, Ֆռանսերէն, Թուրքերէն, Պատմութիւն, Աշխարհագրութիւն, Բնական պատմութիւն, Իրաւիտութիւն մինչեւ բարձրագոյն նախակրթարանաց համապատասխան աստիճան։

Այս առթիւ դիտել կուտամ թէ մեր մէջ իգական սեռը, որ ներկայացուցիչներ ունի թէ՛ զրագիտութեան, թէ գեղարուեստներու, թէ բժշկութեան եւ թէ նոյն իսկ իրաւագիտութեան մէջ, ցարդ ներկայացուցիչ մը ունեցած չէ բարձրագոյն ուսողութեան մէջ (mathématiques supérieures)։

Ուրախ պիտի ըլլամ եթէ հազարաւոր աշակերտուհիներուս մէջ թուեմ նաեւ բարձրագոյն ուսողութիւն դիտցողներ։

Ե. Գ.

ԳԱՐԹԱԼԵԱՆ ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Այս Թուաբանութիւնները թէ՛ Պոլսոյ եւ թէ գաւառներուն մէջ ամէն ուրեք ընդունելութիւն գտած են իրենց դիւրուսոյց մէթոտին համար։

Դասագիրք Թուաբանութեանը կը պարունակէ 800 ի չափ օրինակներ եւ կեանքի վերաբերեալ խնդիրներ. խնդիրներն այնքան լաւ կերպով ընտրած եմ որ եւ ոչ մէկ հայերէն Թուաբանութիւն այս մասին կրնայ բաղդատուիլ իմ յօրինածիս հետ. այլ եւ այս օրինակներն եւ խնդիրներն անսակ ճարտարութեամբ պատրաստած եմ որ շատ բան ուսանողը մակարերական մէթոտով (méthode d'induction) կարենայ սովրիլ, շատ բան ալ ուսուցիչն աշակերտաց սովրեցնել կը պարտաւորեմ։

Տարրական Թուաբանութեան էական մասերուն վրայ խօսելէս դատ՝ ընդարձակօրէն խօսած եմ մէթրական դրութեան վրայ, որուն կիրառութիւնը Թուրքիոյ մէջ հետզհետէ ընդհանրանալու վրայ է։

Իսկ Առաջնորդ Թուաբանութեանը, մասնաւորաբար տարրական նախակրթարանաց համար պատրաստուած՝ շատ դիւրուսոյց մէթոտով պատրաստուած օգտակար դասագիրք մըն է 500 օրինակներով եւ խնդիրներով։

Այս դասագիրքերն՝ հակառակ իրենց խիստ պարունակութեան խիստ աժան են. Դասագիրք Թուաբանութեան 7½ ղրշ. Առաջնորդ Թուաբանութեան 3 »

Կը ծախուին Պոլսոյ ամէն Հայ գրավաճառաց քով։

Արտօնատէր
ԱՆՏՈՆ ՍԱԳԱԵԱՆ

Տնօրէն-Խմբագիր
ԵՐՈՒԱՆԴ ԳԱՐԹԱԼԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ.— Ն. Կ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ԵՒ Մ. ԳԱԼՓԱՔՃԵԱՆ
Պոլիս Էսկի Զապթիէ Ճաssէսի Թ. 61

— Պարոնայք, ահաւասիկ Ֆրէնճի փողոցը հասանք, ո՞ր տունը պիտի երթաք։

— Այս փողոցը նպարավաճառ կա՞յ, հարցուց կիրքա։

— Ձիւդ նպարավաճառին խանութին առջեւ կեցած ենք։

— Բաց դռնակը։

Կառավարը դռնակը բանալով երկու բարեկամներ կառքէն վար իջան, և ուղղակի նպարավաճառին խանութը մտան որ փողոցին ծայրը կը գտնուէր։ Այս անգամ Պ. Ռուբէն խօսքի սկսելով, նոյն միջոցին հոն գտնուող աշկերտին հարցուց.

— Վարպետդ ո՞ւր է՝ տղաս։

— Վերի խուցը կը քնանայ, եթէ բանի մը պէտք ունիք, ինծի ըսէք։

— Այս թաղը բնակողները ծանո՞թ են ձեզ։

— Մէկ տան մէջ քանի մարդ դտնուիլը և պզտիկէն մինչեւ մեծին անունն անգամ գիտեմ։

— Այն տանէն կրնա՞ս ըսել մեզ թէ տիկին Սարդինէն ո՞ր տունը կը բնակի։

— Տիկին Սարդինէ՞... Էրիկանը անունը ի՞նչ է։

— Էրիկը մեռած է, Գալինիկ անուն աղջիկ մը և Տիրան անուն զաւակ մը ունի։

Նպարավաճառին աշկերտը գլուխը ցնցեց և վճռական կերպով պատասխանեց.

— Այս թաղը անանկ մարդ չի կայ։

— Կարելի է մէկ տան մէջ ուրիշ ընտանիքի հետ կը բնակին և դուռ տեղեկութիւն ստացած չըլլաս, ըսաւ Կիրքա յուսայամառ։

— Պարոնայք, ամբողջ թաղը վաթսուն և եօթը տուն կայ, և ինչպէս ըսի, բնակչացն ամենքն ալ յանուանէ կը ճանչնամ, ձեր ըսած անունով մարդ չի կայ. բայց ահաւասիկ թաղին մեծը Խօրոզ օղլուն կուգայ, եթէ կուզէք, անոր հարցուցէք որ համոզուիք։

Ցիրաւի ալ, ասուեայ անդրավարտիքի մը վրայէն վերարկու հագած, միջահասակ և նիհար մարդ մը գալով,

— Սթէֆօ, ըսաւ, Տէօքմէճիին տունէն քաշ մը աճառ կուզեն, ըսին որ հիմայ տանիս։

— Այս պարոնները մէկը կը հարցընեն... ի՞նչ էր տիկնոջ անունը, պարոն։

— Տիկին Սարդինէ այրի, աղջիկը Գալինիկ և զաւակը Տիրան, մեզ ըսին թէ Ֆըշըճի փողոցը կը բնակին։

Խօրոզ օղլու, մեր երկու բարեկամները արագ կերպով զննելէ յետոյ ըսաւ.

— Այս կողմերը այդ անուններով ընտանիք չիկայ։

— Սակայն մեզ հաւաստեր էին որ հոս կը գտնուին ըսաւ Կիրքա, այս անգամ դրեթէ յուսասպառ։

— Պարոնայք, քսան երկու տարի է որ այս կողմը երեք թաղերու մինթարութիւն կընեմ և չիկայ տուն մը որ յարաբերութիւն չունենամ, ուստի երբ կըսեմ թէ այդ անուններով մարդ չի կայ այս կողմերը, կրնաք վստահ ըլլալ Խօրոզ օղլուն... ինձ նայէ, Սթէֆօ, աճառը չը մոռնաս, ըսելով խանութին առջեւէն մեկնեցաւ։

— Վարպետս արթննալուն պէս կը տանիմ, պատասխանեց աշկերտը։

Կիրքա և Ռուբէն դուրս ելան խանութէն։

— Ա՜հ, խաբուեցայ, ըսաւ Կիրքա, բոլորովին վհատած, ա՜հ, անարժան զաւակ, կ'ուրանամ զքեզ։

— Մի՛ վհատիր բարեկամ, յիշէ՛ որ կատարելիք պարտաւորութիւն մը ունինք, պէտք է դարձեալ Օհանը գըտնել, և, հաւատա որ պիտի գտնանք։

— Ա՜հ, եթէ այս անգամ ձեռք անցնեմ զինքը, ըսաւ Կիրքա ակռաները կրճտելով...։

— Պիտի գտնանք, ըսաւ Ռուբէն, առայժմ մեկնինք։

Երկու բարեկամներ դարձեալ կառքը մտնելով մեկնեցան Ֆըշըճի փողոցէն։

Հիմայ, ընթերցողնիս Ոսկեղջիւրի շոգենաւերու կայարանը առաջնորդենք, ուր թողած էինք Թադէն Նիքոյին հետ։

Շոգենաւին մեկնելուն քսան վայրկեան կար. ուստի Թադէն, ինչպէս կ'ըսէր ինքը, Պ. Ցուսկիֆն շորթած ծըխախոտէն սիկառ մը պըրեց ու ուրիշ ծխողէ մը վառելէ յետոյ, Նիքոյէն զատուելով, գնաց երկու տոմսակ առնելու։ Տոմսակավաճառին պատուհանին առջեւ բազմութիւնը խռնած էր, ուստի ստիպուեցաւ բազմութեան մէջ սողոսկելով առաջ անցնիլ և քսաննոց թղթադրամը աւրել տալու համար, ուրիշ հինգ վեց տոմսակ առնելով, վերջապէս յաջողեցաւ գործը լմնցուցանելով դուրս ելնել բազմութեան մէջէն. բայց պատահեցաւ թաղած տեղը չը տեսնելով « Ո՞ւր թաւեր է մեր բզեզը մռլտոց զարմանօք և սկսաւ բարձր ձայնով կանչել։

— Հէ՛յ, Նիքո բարեկամ, ո՞ր կորսնցուցիր ես..... և պատասխան մը չառնելով յարեց. բայց մեր լակոտը համր չէր, ինչո՞ւ համար չը պատասխաներ...Օհէ՛, պարոն Նիքո՛,...։

Պարոն Նիքո անյայտ եղած էր. ի զուր ամէն կողմ հետազօտեց, պատասխան չի կար։

— Զար սատանայ, արդեօք ո՞ր ճանճը կճեց որ թողուց գնաց այդ սատահակը. նղովից արմատ, հիմայ ի՞նչպէս խալսելու է Տիմիթրոյին ձեռքէն, Օհէ՛, պարոն Նիքո, եթէ կատակ է ըրածդ, ալ կը բաւէ...։

Հակառակ Թադէի պոռչտուքներուն կատակը կը շարունակուէր և Նիքոյ յերեւան չէր գար։

— Ուրիէ ուր սա աւանակը դէմս ելաւ այս առաւօտ, ըսաւ զչարելով, ահա ասոր կ'ըսեն, բարիլոյս փորձանք. հիմայ ի՞նչ ընելու է։

Այս միջոցին շոգենաւը նաւամատոյցէն մեկնեցաւ. Թադէ շոգենաւին մեկնիլը տեսնելուն, մէկէն ի մէկ միտքը խորհուրդ մը գալով գոչեց,

— Տէր վկայ, որչա՞փ աւանակ եմ, կ'երեւի որ ուշանալս տեսնելով, զիս շոգենաւ մոռած կարծած ու ինքն ալ շոգենաւ մոռած ըլլալու է... բայց այս ալ կարելի չէ, ճամբորդներու դարձանցքէն (թուռնիքէ) առանց տոմսակի չեն թողուր որ անցնի։

Նիքոյի անհետանալուն պատճառ մը գտնելու համար ի զուր միտք յոգնեցընելէ յետոյ։

—Ինչ կ'ըլլայ թող ըլլայ, ըսաւ, Տիմիթրօ ինչու համար նախապէս չըսաւ թէ այդ սատահակին վրայ հսկեմ, մեղքը իւր ճիտը, դառնամ խանութ երթամ, եթէ այդ լակոտը իրեն պէտք է թող փնտռէ գտնայ։ Շարունակելի